

Tõe Sõnumid

11. aastakäik.

Tallinnas, 1927.

Nr. 3.

Looduse hävitused aja märkidena

Paljude, meie ajal tähelepanu äratavate, sündmuste seas on looduse hävitustööd kõige rohkem filmatorfavamad ja mõtleva panemamad. Need suurenevad üldiselt nii, mõjult kui arvult. Kogu maailm

jete läbi tõestanud et raadio ei avalda mingisugust mõju ilmade muutmiseks. Meie aegsed arvuta looduse hävitustööd on isegi paljudele teadlastele iseäralisteks sündmusteks. Peetakse palju sellekohaseid nõupidamisi

„Maa vaarub väga otsegu joobnud... see langeb ja ei tõuse jälle üles“. Jes. 24, 20.

imestab arwurikaste hävingute üle terwel maakeral. Waewalt möödub mõni päew ilma sellekohaste teadeta ajalehtis.

Tähelepanu äratav see juures on, et laialdasis ringkondis usti et wiimasel ajal ülessefeatud arvuta raadioaparaatide tegevus hävingute esilekutsujaks olla. Nüüd on aga Dr. Martin Koffler, meteoroloogia lektjaama sekretär Wiinis, põhjalikkude kat-

misi ja selgitusloenguid, kuid siiski ei jõuta mingisugusele kindlale otsusele. Alles hiljuti ütles üks tähtsamatest teadlastes oma kõne kissejuhatuses järgmised tähendusrikkad sõnad: „Wiimaste kuude keskel awaldunud looduse hävitustööd on õigusega suurte hullkade tähelepanu enda pääle tõmbanud. Nende sündmuste kohta ülesäratatud huwi nõuab wastust selle küsimuse pääle, mis

küll võiks selle põhjus olla, millest need „ebaloomulikud“ sündmused enda alguse saavad.“

Smestatakse üldiselt filmatorikawalt arwurikaste ja laiaulatusliste „ebaharilikude“ looduseõnnetuste üle, mis wiimsetel aastatel maad leidnud, iseäranis aga weel kahel wiimasel aastal. Aga rahuldawat wastust, küsimuse pääle, kust kohalt ja miks-pärast, ei mõista Dr. Koffler ega keegi anda.

17. juulil 1926. aastal ilmus ühes ajalehes, Berliini tähetorni juhataja prof. dr. Knoch'i poolt, üks tähtjas artikkel tähelepanuäratawate looduse häwingute kohta. Artiklis juhitakse tähelepanu ilmastiku ja selle mõjude pääle, kuidas mitmel pool terwed maajaod, misugused ennem sagedasti kuuwuse all kannatasid, nüüd enne nägemata weeputuste poolt häwitatud saawad, kuna rohkem weerikkamad kohad olla täiesti kõrbedeks muutunud. Prof. dr. Knoch'i arwamise järele on kõik sellel alal ettetulewad temperatuuri kõikumised ja sellega kaasas olewad häwingud midagi iseäralikku ja ebaharilikku. Oma artikli järgnewas osas püüab nimetatud õpetlane siis nende looduseõnnetuste põhjuseid seletada. Ta leiab selle teatud kliimawöödes ja õhuwooludes, misugused ka oma paigast nihkuda wõiwat. Nende kliimawööde põhjapoolse nihkumise läbi olla ka eelnimetatud õnnetused tekkitud. Selle artikli kirjutaja püüab siis rahustada „kartlike meeli, kelledele juba maailma hukkumise pilt filmade ette kippuda“; need ei olla mitte maailma lõpu tundemärgid, waid sündmused, nagu neid ennemgi olnud ja mis jälle korduwad ning meie saada peagi läbitegema „tagasipöörde normaal olufordadesse“. Mis aga nüüd tõelikult nende häwingut tekitawate kõrwalekalduumiste põhjused on, misugused juba kolm aastat kestnud? Selle pääle wastab dr. Knoch oma artiklis päris awalikult ja ausalt, öeldes: „Küsimuse pääle, misugune jõud wõi wägi neid kõrwalenihkumisi põhjustab, on ainult üks kindel wastus, nimelt: „Meie ei tea mitte“. Oletusi on tihti awaldatud, kuid need on ainult oletusteks jäänud. Väljaspool meie maakera asuwaid loodusejõude on püütud nende muudatuste eest wastutawaks teha.“

Nõnda on siis ka see maailma kuulus õpetlane nende küsimuste digele lahendamisele wastuse wõlgu jäänud. Meie tahame niisugustest lahendusstatsetest ainult ühte meelde jätta, mis on: „Ka õpetlased, isegi

ilmakuulsamad looduseuurijad, tunnistawad, et need arwurikkad kliimamuutused ja loodusehäwingud wäga filmatorikawad ja „ebaharilikud“ on. Need sündmused näiwad ka niisugustele isikutele nõnda wäga „maailma lõpu hirmu“ filme ette seadwat, et isegi dr. Knoch end tunneb sunnitud olewat „hirmul olewaid meeli rahustada“. See on wäga tähelepanemisewäärt, et õpetlased nende ilmamuudatuste waatlemisel ilma lõpu mõtte pääle tulewad.

Tähelepanu wääriwad on samuti „Siebenbürger Tageblatt'is“ 7. juulil 1926. a. ilmunud artikli sisu, kus on sõnasõnalt öeldud: „See maawärisemine (Sumatral 6. juulil kus üle tuhande inimese surma sai) on ainult üks neist paljudest, misugused wiimastel aastatel on maailma põrutanud. Jaapani maawärisemine, mis kaks aastat tagasi toledat häwitustööd tegi ja nüüd mõni kuu tagasi jällegi tulepurstawa mäe tegewus, on kohutawad sündmused. Kui juba maa pöues nõnda möllab ja tormab, kas siis peatšime imestema kui elemendid ka maapinnal enda walituswõimu ma'smapanna tahawad? — Ajalehed teatawad päewpäewalt suurtest üleujutamistest ja loodusehäwingutest, misugused luge-mata ohwreid, furnutena ja haawatutena, nõuawad“....

Siis jatkab artikli kirjutaja kirjeldust majandusliste häwituste üleslugemisega, misugused maailma samuti ärewuses hoia-wad, ja ütleb lõpuks sõnasõnalt: „Pariisi kohal, nõnda teatab üks tänastest telegrammidest, möllas eile äge torm, mis suurt kahju sünnitas. Maa all, selle pääl ja kohal tormawad elemendid kui Ilmutuse raamatus kirjeldatud ratsanikud. Teg on käes et inimsugu oma wastutawust tunneks, ja tõsifelt mõtlema jääks. Summatras maadleidnud maawärisemisel seisti abitult hukkunute haudade juures loodusewägede wõimu meelewallas.“

Armas lugeja, kas oled sina nende sündmuste kohta ükskõikne? Õpetlased ja ajalehe kirjasaatjad tunnewad tarwis olewat nende sündmuste suhtes seisukohta wõtta. Kas ei ole see ka julle manitsusüks, nende asjade üle rohkem järele mõelda?

Tähtis inimesoole on asjaolu et need sündmused üldised, filmapuutuwad „ebaharilikud“ wiimaseaja sündmused on, nagu see ennem kunagi pole olnud. Kõigeenam on see tähelepanemisewäärt, et Kristus juba üle 1900 a. tagasi, loodusewägede, nii kui: wesi, tuul, maakera elemendid ja tuli, nii-

fuguse ebahariliku tegewuse pääle rahwa tähelpanu juhtis. Tema kuulutas ette, et niifuguste elementliste häwingute nii mõjult kui arwult suurenemine, mis kõiki hirmuga täitma saab, tema tuleku lähedalolemise ja maailma lõpetuse märgid on. Tema kutsus inimesi ülesse neid sündmusi iseäraliste ajamärgidena waatlema ja end ümberpöördes (mitte tegewuseteta olles) eneste pääd ülestõsta ja nende sündmuste järele tema tulekut oodata.

Pane tähele, armas lugeja, mis Kristus juba üle 1900 aasta maailma seisukorra kohta ettekuulutas ja waata, eks lähe see kõik meie silme ees täidel! Jeesus ütles muu seas: „Ja päewas, kuus ja tähtedes peawad imetähed olema ja maa peal peab rahwal ahastus olema ilma nõuta, et meri ja wee wood kohisewad. Ja inimesed lähewad rammutumaks kartuse ja asjade ootamise pärast, mis maailma pääle peawad tulema, sest taewa wägesid peab kõigutatama. Ja siis näewad nemad inimese Poja tulewad pilwedes suure wäe ja auga. Aga kui see kõik hakkab sündima, siis waadake üles ja tõstke oma pead üles, seepärast et teie aralunastamine ligi tuleb.

Ja tema ütles neile ka ühe tähendamise sõna: „Waadake wiigipuud ja kõiki puid. Kui nemad ju pakatawad ja teie näete seda, siis tunnete teie isenesest, et kui ligi on; nõnda ka teie, kui teie näete seda sündiwat, siis tundke, et Jumala riik ligi on.“ Luf. 21, 25 - 31.

Kui inimesed ülesäratatud hirmuga nende „ebaharilike looduse nähtuste“ wastu, nende loomuliku põhjuse uurimise asemel, parem Jumala tahtmist tundma õpiksid, see oleks neile kasulik. Sest just need sündmused peawadki meid enese läbitat-

sumisele ja Jumala tahtmise uurimisele ülesõhutama. Loomulikke sündmusi uurib iseteadew inimene ikka jälle, aga aegade märte ja Jumala tahtmist panewad küll väga wähesed tähele. Sellepärast ütleb ka Jumal: „Kui õhtu saab, ütlete teie: Meile tuleb hea ilm, sest taewas punab. Ja hommiku ütlete teie: Täna tuleb meile kuri ilm, sest taewas punab ja on pilwes. Teie salalikud, küll taewa nägu mõistate ära arwata; eks siis teie ei wõi ka aegade tähti ära arwata?“ Matt. 16, 2. 3.

Wõib olla, armas lugeja, oled sa hommiku- ja õhtu-punast järgmist päewa ettekuulutanud. Kui ja seda oled teinud — kindlasti oled sa seda, — siis püüa nüüd ebaloomuliku ilma hommikupunas igawiku hommiku koitmist näha.

„Aga hoidke et teie südamed ei saa koormatud liia söömise, ei liia joomise, ega peatoiduse muredega ja et seesama päew äkitselt teie peale ei tule. Sest kui linnu pael tuleb ta kõikide peale, kes kõige maa peal aset on. Seepärast walwake ja paluge igal ajal, et teid wäärt arwatasse ära põgenema kõige see eest, mis peab sündima, ja seisma inimese Poja ees. Luf. 21, 34 - 36.

Püha Kirj juhü meid tähelepanu endiste kurb-lugude pääle hoiatades meid, et meie omal ajal ka samuti tähelepanemataks ei jää Jumala plaanide ja sellekohaste hoiatuste kohta ja et meidgi ootamata õnnetus ei tabaks. Kristus ütles: „Aga nõnda kui Noa päewad olid, nõnda peab ka inimese Poja tulemine olema... nemad sõid, jõid, wõtsid naise ja läksid mehele sest päewast saadik kui Noa laewa läks, ja nemad ei pannud seda tähele, kuni weeuputus tuli ja wõttis kõik ära“.

M. Gehanni ainetel.

Targad ja nende tarkus

Täheteadus on walmistanud taewalautuse kaardi ja isegi tähed lugenud; aga nende kaardilt ei leia meie Petlema Tähte ega õiguse Päikest.

Keemia on jagudeks eraldanud aatomi ja kokkukoondanud moleküli, aga kahjuks ei leia ta kusagil algaine loomisel Jumala sõrmejälgi.

Geoloogia on läbiuurinud kõik maa sisemuse aga ei ole mitte leidnud Önnistuse Kaljut Psüholoogia (hingeteadus) on läbiuurinud lihaliste meelte mõjutused aga ta ei tea midagi Jeesuse, Kristuse meelest. Wüüsika on meie eluruumid ja tänawad walgustanud, aga ta ei pane mitte tähele Elu Walgust.

Potaanika on läbiuurinud iga puu, lillekese, õie ja puuwilja, aga ta pole weel ülesleidnud Elupuud.

Mineraloogia on läbiuurinud nii maapinnas kui merede põhjas asuwa kiwistiku aga ta pole mitte leidnud „Kallist Pärlit“.

Meteoroloogial on wõimalik ettekuulutada ilmade muudatusi mitme päewa jooksul, aga ta ei mõista mitte looduse häwingute tähendust.

Riigimehed ja rahwajuhid on püüdnud lewitata rahu rahwasteliidu ja üleilmse kohtukoja kaudu, aga rahutus wõtab sellepärast ikka enam maad, et ei tunta Rahuwürsti.

Kus on tark? Kus on selle sinatse maailma asjade ära arwaja? Eks Jumal ole selle sinatse maailma tarkuse jõledaks (rumaluseks) teinud“.

1. Kor. 1, 20.

Ettekuulutatud õnnetusriikas ajajärg

Selle maailma algus ja lõpp iihes tema elanikkudega, ei ole loodusteadlasemale kohane küsimus. Kui siiski teaduslike uurimuse alal kuulvad isikud teaduse piiresse lahkuvad ja oletuste alale ära eksiwad, siis on niisuguse sündmuse saadused iseeneses nõnda wastuolus, et iga wõhik niisuguste oletuste abitud kindluselust wõib märgata. Teadus ei ole elu alguse seletamise alal weel ainsamatti sammu edasisaanud, kui palju wõhem wõib see weel siis elu otstarbe ja eesmärgi kohta midagi öelda!

On olemas ainult üks raamat, misjulgunc wõib julgusega rääkida maailma eelajaloolisest algusest ja praeguse maailma lõpust. Piha kiri awaldab Looja plaani, üht eesmärgikindlat mõtet, millele meie elu allub. Jeesus eitab usku maailma lõpusse, mis lühikesenägelistest hirmust on alguse saanud.

„Aga teie saate kuulda sõdadeest ja juttusid sõjast, katsuge, ärge ehmatage, sest see peab kõik enne sündima, aga ots ei ole weel mitte käes. Sest rahwas tõuseb rahwa wastu ja kuningriik kuningriigi wastu, ja nälj ja lapp ja maawärisemised on siis mõnes paigas“. Matt. 24, 6. 7.

Kas ei ole aga just sõjaajad, katkud, näljad ja maawärisemised maailma lõpu waleoletuste aluseks olnud? Natšareti mees ütleb aga kindlasti: „...a g a o t s e i o l e w e e l m i t t e k ä e s.“

Kui kindlasti tema seda küsimust käsitleb, näitab edasine kirjeldus, milles ta kõikide raskuste suurenemist rõhutab ja neid ülesloeb. Ta ütleb, et „ülekohus saab wõimust wõtma.“ Sellest tumedast tagasineast hoolimata näeb ta oma rõõmusõnumit igale maale ja rahwaste juure kantawat ja ütleb siis lõpeks: „Ja siis wast tuleb ots!“

Inimliku mõteläiguga ei ole see igal juhtumisel kokkukõlas. Juhti, kes meid suuremal osal raskest teest õieti on juhtinud, saaksime ju ülejäänud teesjal julgusti usaldama, ja temale järgima. Üheksa kümnendiku üle kogu teest, millest Jeesus meile ettekirjutanud, ei kahtle keegi ja ei wõi seda küsitawaks teha. Wastandilt kõikidele inimlistele otstustele ja wagadele soowidele on meil „kristlikkudel“ aastasadadel alati sõjakisa ja sõjad olnud. Jääb üle tõendada, et inimsoo ajaloo sõjakus wiimasel ajal on tõusnud ja terawamaks muutunud, mis üle iga ettekujutuse on. See on meie aja eraldusmärk.

Rattutaolised haigused külastasid sagedasti maailma. Tuhanded langesid seeläbi, nõnda et hirmunud inimesed juba maailma hukkumise peale mõtlesid; aga „ots ei olnud weel käes.“ Kas on ilal keegi niisugust nuhtlust enne näinud, kui näituseks gripe inimsoo peale tõi? Mõeldi ju kindlasti igasuguste rõugetepanekute ja hngiena läbi kõikide haiguste üle peremees olewat. Rõuged ja kolera olid juba tagasitõrjutud. Siis tuli aga sel alal ootamata tõus, mis otustus oma tõrda meie aja eraldusmärgiks.

Ka näljahädasid on alati olnud, terwed rahwad on wäljasurnud. „Liikumismahendite ajajärgul on näljahädad wõimatamad,“ öeldi suurstawalt ja usuti, et see ainult minevikus wõimalik oli.

Kuid järsku tuli teade wõrdlusetu nälja üle Wenemaalt, ja awaldus selgesti meie eelhoolituste piiratawust, tõmmates läbi joone meie iseteadwatest eelarwetest.

Kest kõigekülgsed edusamme ja hoolimata „üleloomulikult rikkast üleilmelisest wiljasaa- gist,“ nagu seda 1925. aasta oli, ei jõua Euroopa kõiki oma lapsi toita ja häwitawa talli aja eest kaitsta. Nii siis ka sel alal: häda suurenemine ja laienemine miljonite peale on a j a m ä r k.

Lõpeks tähendas Natšareti prohwet ka maawärisemiste peale. Need pidid „mõnes paigas“ inimesi hirmutama. Meieaegsel rahwapõlwel on küll suurepärased aparaadid sellekohaste juhtumiste ülestähendamiseks, kuid nende läbi ei suuda meie mitte awalikku maawärisemiste arwu suurenemist ära hoida. Paistab, kui tahaksid maawärisemised kõigist inimlistest ettewõtetest, mis hiiglasammul suurenewad, üle jõuda, mille saawutamiseks ka nemad enda tegewust on suurendanud. Ka neis tundub hoiatusmärke meie aja jaoks.

1925. aastat on häwitusriikats aastats nimetatud. Usuliialdajad on sagedasti maailmaaja lõppu wäljaarwata püüdnud, selleks mõnda täpset aega määrates. Kuid Jeesuse sõnad' kõlawad rahulikult ja kainelt, igakõikliku märgi awalikuks tulekul: „K u i d o t s e i o l e w e e l m i t t e k ä e s“. See kõik peab weel ennem sündima ja siiski on Jsa selle tunni oma meelewalla alla jätnud. Kuid Jsa hoiatab, tema saadab aratushüüdeid, tema laheb ajamärke awalikuks saada, nagu tunninäitajad kella numbrilaual. Negade märgid koonduwad, nad muutuwad waljemaks ja tungiwamaks. Nemad tulewada

meele wana Jumalat, kes kord Noa läbi 120 aasta festel lasti õigust kuulutada...

Misjuuguft osa praeguse aja katastrohwid mängiwad, näitab ka järgmine lause rahwasteliidu protokollist, mis on: „Rahwasteliidu nõukogu wõttis täna hommikul ilma waielusteta wastu aruanded eeltööde kohta üleilmse loodusekatastrohwide juhtumiste wastu finnitamise seltsi asutamise suhtes.“ (Thür. Allg. Ztg. 3. sept. 1925.)

Waade niisugusesse ajalehte wõib ka kõige kergemeelsema pilkaja waikimisele ja järelemõtlemisele sundida. 1925. aasta esimeste kümne kuu festel ilmusid teated järgnewate suuremate häwitusjuhtumiste üle:

- 3. jaan. Brasiilias pahad ilmad, Rio de Janeiro hulk hooneid sisselangenud, kuni siamaale 11. surnut.
- 5. jaan. Weeuputus ja tormihäwitused Austraalias.
- 13. jaan. Suur rauteeõnnetus Köln-Berlini teel: 28 surnut, 61 haawatud.
- 1. weebr. Maawärisemine Ungaris, hulk kirikuid ja maju kokkuwarisenud.
- 3. weebr. Maaalused tõused festawad.
- 13. weebr. Mäekawanduse õnnetus Dortmundis; 136 surnut.
- 18. weebr. Tormihäwitused Austraalias: raudtee rongid ja majad wisati ümber. Suurenew nälgihäda Venes. Samara ümbruses nälgib 72% loogu rahwast. Wägiwalla teod suure surnutearwuga.
- 21. weebr. Raske kaewanduse õnnetus Sulliwani, 142 töölist surnut.
- 28. weebr. Petroliumi plahwatus Rio de Janeiro eeslinnas. Üle 100 inimese surnut, 600 haawatud ja 300 maja arahäwitatud.
- 4. märts. Plahwatus Wittenbergis, 10 töölist surnut, 30 haawatud.
- 18. märts. Virginias plahwatuse tagajärjel 50 töölist kaewandusesse maetud.
- 19. märts. Hiiglatulekahju Tokios. Kuni siamaale 3000 maja mahapõlenud, 20,000 inimest ilma peawarjuta. Sirmus tinnamiidi plahwatus Tunis. Kuni siamaale 50 inimest haawatuid teatatud. Sirmus uputus häwitas Trujillo, kolmanda järgu linna Perus, täielikult. Kõle tormihäwitus Illionises. Murphishboro linna, milles 11,000 elanikku, ei ole enam olemas.
- 29. märts. Tormi läbi oli Illinoise osariigis (Ameerikas) 2000 surnut ja 63,000 haawatud. Kõgu Lõuna-Illinoise maastik sarnaneb rufudelogule; 33 linna on häwitatud.
- 21. märts. Talifu linn, Hiinas, 80,000 elanikuga maawärisemise ja selle järel tekkinud tulekahju läbi häwitatud.
- 27. märts. Kaewanduse õnnetus Merlenbadis, 53 surnut.
- 28. märts. Suured tormide häwitused Argentinias. Santa Fee osariigis paljud haawatud ja surnut; linnad Glasfon, San Surano, Diez, Barranoa ja Larecho häwitatud.
- 30. märts. Raudteeõnnetus Sefutskis. 16 surnut, 80 haawatud.

- 6. aprill. Suur tuleõnnetus Egiptuses. Kaks küla ärapõlenud, 50 surnut.
- 7. aprill. Tormi häwitus Florida, 4 surnut, 29 haawatud, 300 peawarjuta. Maawärisemise häwitus Meksikos, hõigla häwitused.
- 9. aprill. Plahwatus püsirohku wabrikus Ameerikas. 100 eluhoonet häwinenud, wäga suur arw töölist haawatud ja surnut.
- 10. aprill. Tormi häwituselõõd Jaapanis. 40 inimest surma saanud, paljud haawatud.
- 11. aprill. Raske rauteeõnnetus Hispaanias, 26 isikut surnut, 105 haawatud Üks linn Põhja-Meksikos maawärisemise läbi täielikult häwitatud.
- 17. aprill. Sirmus õnnetus Sohwias, wõeldakse 200 surnut olewat.
- 2. mail. Raudtee õnnetus Poola koridoris, 28 isikut surnut, 18 haawatud.
- 25. mail. Suur-maawärisemine Jaapanis, 600 surnut, 6000 haawatud, 20,000 peawarjuta jäänud.
- 18. juunil. Kõle raudtee õnnetus Ameerikas. Kuni siamaale leitud 48 surnut ja sad. haawatud.
- 30. juunil. Maawärisemine Kalifornias, palju maju sisselangenud. Tormi häwitus Luzonis, 27 surnut, üle saja maja häwitatud.
- 4. juulil. Uued maaalused tõused Santa-Barbaras.
- 5. juulil. Maja sisselangenud, 75 surnut, 30 haaw.
- 20. juulil. Uputusehäwitus Koreas, 1000 inimest upunud, 2000 maja ülenjutatud, 300,000 inimest ähwardab nälg. Hilisemad teated näitawad 6000 ohwrit.
- 12. aug. Barculo aewik (Hollandis) orkani läbi täielikult häwitatud, sajad haawatud, hulk surnuid.
- 13. aug. Häwitus torm Böömimaal.
- 20. aug. Tormi häwitus Baieri meisa, kistudes ülesse sajad tuhanded puud.
- 2. sept. Põlkehäwitused Holland-Ge senkircheni piirkonnas, 176 surnut, 2 haawatud.
- 9. sept. Maaalused tõused Lürgis, kolm küla täielikult häwitatud.
- 18. sept. Hiiglauputus Hiinas, 3000 inimohwrit.
- 20. sept. Tsifun Jaapanis, suur aineline kahju ja inimohwrid.
- 25. sept. Üge maawärisemine Aweemo-Staalias, mis juba 1912. aastal täielikult häwines.
- 29. sept. Maawärisemine Armeenias.
- 3. okt. Tunnelli sissewarisemine Ameerikas, 18 surnut, 50 allamaetud.
- 17. okt. Uued ülenjutused Hiinas; suur raudtee õnnetus Indias.
- 26. okt. Tornado häwitused Ameerikas, atlanti kaldal, 21 ohwrit.
- 27. okt. Tornado Alabama osariigis, Ameerikas, 16 surnut.
- 31. okt. Züklon Persia lahes, 7000 inimohwrit.

Effimõistele wiiv tegu on plüüd ajalõppu lõpueelsete häwitusetega ja sündmustega üheks pidada. Seda aega ehk „tundi“ on Isa oma meelewalda jätnud. Wiimane aeg on aga Jeesuse ja apostlite alatise wäljendusala aineks olnud ilma et selleks mingisugust täpset aega oleks ülesantud.

P. Drinhausi ainetel.

Maafera lähenew häwing

Ütelusel: „Suurte sündmuste warjud paistawad kaugele ette,“ on iseäranis waimulikul alal alati suur tähendus olnud. Jumala walitsemine rahwaste aegloos on alati tõdenenud, nagu seda prohwet ütleb: „Sest Isand, Jehowa ei tee midagi, kui ta ei ilmuta oma salajat nõu oma sulastele, prohwetitele“.

Enne, kui tuli weeuputus, saatis Jumal „kes ei taha mitte, et mõned peawad hukka minema, waid et kõik peawad meeleparandamise kätte saama“, õige ja jumalakartliku Noa otjustawa teatega, kes ütles: „Weel on 120 aastat ja siis saab Jumal maailma arahäwitama.“ „Sest maa oli Jumala ees ära rikunud ja maa oli täis wägiwalda saanud“. 1. Mos. 6, 11.

Noa ehitas oma usu tõenduseks ja teotawale rahwale tunnistuseks Jumala eelplaani järele laewa, mis ka ta oma pere arapäästis.

Enne kui jumalakartmata linnad, Soodom ja Rommorra, taewast langenud tule läbi arahukati, saatis jumal oma ingleid rahwast hoiatama. Kuid keegi ei wõtnud neid kuulda. Hoiatusi peeti naljaks. 1. Mos. 19, 10.

Enne Jerusalemma häwitamist 70. aastal pärast Kristust, kui enda kombeteenistuse külge kiwinenud, isedõiged juudid walmis olid eneste häätegiat risti lööma, siis kuulutas Kristus kaastundmuse pisarates ette Jeerusalemma häwitamise, öeldes: „Sest aeg tuleb, sinu peale, et su waenlased sinu ümber walli teewad ja sinu ümber piirawad ja sind kõikipidi waewawad; ja nemad lööwad sind maha ja kõik sinu lapsed sinu sees ja ei jäta kivi kivi peale, seepärast et sa ei ole tunnud oma armukatsumise aega.“ Luf. 19, 43, 44. Oma jüngritele ütles ta: „Kui teie nüüd näete seda hirmsat arahäwitamise tööd... siis põgenegu need, kes juuda maal on, mägede peale.“ Matt. 24, 15, 16. Juudid põlgasid ära hoiatuse ja neid sai armutult hukka, kuna muist orjades tehti, aga Õnnistegija ettekuulutust uskuja rahwas põgenes Jerusalemmast Bella linnakesesse üle Jordani.

Paganad ja maailma lõpp

Nagu esimene maailma hukkumine wee läbi alles jumaliku hoiatuse arapõlgamise järele tuli, siis wõime kindlasti oodata, et meieaegse maailma hukkumise eel Jumal selle elanikke samuti hoiatab.

Õfegi ebajumalaid kummardawad paganad aimawad seda ette; sellekohaseid wäljendusi leidub nende wanematelt pärandatud suusõnadepetustest wäga palju.

Täheteadus ja maailma hukkumine.

Täheteadus oletab ka maafera hukkumise wõimalust. Tema esitab selleks järgmised tähtsamad oletused:

1. Meie päikene ühes oma planeetidega wõib mõnest suuremast päikesest kaasa kistud ja maailmaruumi heidetud saada.

2. Et maafera 30. kilomeetrilise kiirusega sekundis omad teed rändab, siis wõiks ta mõne planeediga kokkupõrgata, nagu seda 19. mail 1910 aastal Halley komeetiga karedeti.

3. Maafera wõib arajahtuda kas tule wähenemise pärast maafera sisemuses eht jälle päikese jahtumise läbi, mille järelendus oleks kõikide elawate olewuste arakülmumine.

Sarnaseid oletusi on weel palju, kuid kes küll teab midagi kindlat selle üle.

Kirikuisad ja maailma häwinemine.

Meieaegsetes religioonsetes ringides räägitakse sagedasti hoolimatalt maailma hukkumise õpetusest ja ustakse, et sellesarnatseid oletusi kui lahkusuliste märatsemiste põhimõtteid üldse ei tarwitse tõsiselt wõtta, kuid wanad kirikuisad wäljendawid neid mõtteid piibllilikult-jaatawas mõttes. Nõnda õpetas Augustin: „Tuli ei saa maafera mitte arahäwitama waid ainult selle pinda.“ Chrisostomus kirjutab: „Nagu kuld oma iludusega tina ületab, nõnda saab ka kõikide asjade tulewane iludus nende nüüdistsest kujust üle käima.“ Ja Jerusalemma Cyrill ütles: „Jumal roputab taewast ja maad mitte selleks, et seda lõpulikult arahäwitada, waid et seda ilusamal kujul ülesehitada.“

Need kõik õpetawad ühelmeel el et maafera ei saa mitte täielikult arahäwitatud, waid et ainult selle wälimus wõi pindosa saab muudetud. Nii nagu maafera pindosal weeuputuse ajal wee läbi põhjalik muudatus sündis, nõnda saab ka Jumala suure päewa tuli maapinda muutma, ja seda patu needmise alt wabastama.

Apostlid ja maailma hukkumine

Suur osa apostlite õppepunktidest keerlewad wiimase aja küsimuste ümber. Nõnda kirjutab Paulus: „.....sest sellesinatse maailma nagu lõpeb ära.“ 1. Kor. 7, 31. Joannes hoiatab usklikke, öeldes: „Urge armastage mitte maailma ega seda, mis maailmas on; kui keegi maailma armastab, siis Isa armastust ei ole mitte tema sees. Sest kõik, mis maailmas on, liha himu, silma himu ja elu kõrkus ei ole mitte Isast, waid see on maailmast. Ja maailm läheb hukka ja tema himu, aga kes Jumala tahtmise järele teeb, see jääb igawesti.“ 1. Joan. 2, 15—17. Peetrus ütleb ühenduses Jumala suure päewaga: „Aga taewad ja maa, mis nüüd on, on seesama sõna läbi tallele pandud, ja hoitakse neid tule tarwis, kohtu ja Jumalafartmata inimeste hukatuse päewani. Aga Isfanda päew tuleb kui waras öösel, millal taewad raksumisega peawad hukka minema ja ilmalikud asjad ära põlema ja lõppema ja maa ja teed, mis seal sees on peawad ära põlema.“ 2. Peetr. 3, 7, 10.

Kristus ja maailma hukkumine

Kristliku usu alustaja räägib samuti oma suures prohwetikuulutuses, Matt. 24. peatükis maailma lõpust ja häwingust. Ta juhib kõikide tähelepanu kõige ennem selle sündmuse eelkäiwate olufordade peale, et seeläbi kõigile ettewalmistamiseks wõimalust anda, ja ütleb siis 35. salmis: „Taewas ja maa lähewad hukka, aga minu sõnad ei lähe mitte hukka.“ Kristus on siin samuti kaduwat hukkaminematuga wastastiku seadnud, kui Taawet oma 102. laulus, kus ta ütleb: „Sa oled ju wanast maale aluse pannud ja taewad on sinu käte tööd. Nemad lähewad hukka aga sina jääd seisma ja kõik need saawad wanaks kui kuub; ja wõtad neid muuta kui riie ja nemad saawad muudetud. Aga sina oled seesama ja su aastad ei lõpe mitte ära.“

Maailma hukkumise aeg

Kristuse tulemise ja sellega ühenduses olewate sündmuste jaoks on püütud mitmel ajal selle sündmuse aega kindlaks määrata, kuid seda ilma wähema õigusetä, sest Jeesus ütleb ise Matt. 24, 36: „Aga sest päewast ja tunnist ei tea ükski.“ „Teile ei sünni aegu ega tundisid teada, mis Isa oma meelewalda pannud.“ Ap. t. 1, 7.

Selleasemel, et täpset aega wäljaarwata, mida Jumal inimeste eest warjule pannud, peaks rohkem tähelepandama piiblis üles-

antud ajamärke, et see sündmus meid dotamata ei tabaks, nagu hukatus Noa aegsel rahwast weeuputuse päiwil. Ka Kristuse esimese tuleku jaoks olid märgid ülesantud, kuid neid ei pandud ei rahwast ega nende juhtidest tähele. Kristus tuletas nende tuimust hiljem meele, öeldes: „Teie solalikud, küll taewa nagu mõistate äraarwata; eks siis teie ei wõi ka aegade tähti ära arwata?“ Matt. 16, 3. Kes maailma olufordi uue-seadusliku prohwetikuulutuse walgel tähelepaneb, saab tundma, et maailm sihkindlalt lõpule läheneb. Luetagu iseäranis Matt. 24; Jak. 5, 1—11; 2. Tess. 2, 1—12; 2. Tim. 3, 1—5; 4, 1—4. Maailm langeb moraalselt ikka sügawamale. Kõlblusewastane elu on inimesoole hauakaewajaks saanud. Uuemaegse teaduslise eduga käsiläes kasvab uskmatuse ja ebausst enneolemata määral. Jumalawaenulik olek, enese-armastus, warandustepüüdmise on igal pool päewakorral. Rahwasteliidust ja wäewähendamisest hoolimata tehakse sõjaettewalmistusi, mis rahwa ford lõpuhäwituseni wiivad, nagu see Ilm. 16, 12—16 on kirjeldatud. Mõõdunud ilmariigid: Egiptus, Babel, Persia, Kreeka ja Room on kõlbluse tu elu läbi hukkunud ja praegune maailm ruttab hiiglasammul, eelmiste riikide sarnaselt, waremetekslangemise poole. Luetagu aga Tan. 2. peatüki lõpuosa. Tarf Salomon ütleb õigusega: „Patt on rahwale rikkujaks.“ Sp. s. 14, 34.

Pärast maakera hukkumist

Meie maakera ei ole mitte juhtumise teel enda alguse saanud. Kristus on selle looja olnud, ja kui see patu wõimu alla langes, on Kristus ka seda lunastanud. Ebr. 1, 1. 2; 2. Kor. 5, 19. See on loomise ja lunastamise läbi tema omadus. Sellepärast ei tule maakera hukkumine mitte juhtumisi kokkupõrkamise läbi mõne planeediga, wõi mõnel teisel teel, waid Kristuse tulekul awalikuks saawa wäe tegewuse kaudu. Waata 2. Peetr. 3, 7—10; Ilm. 14, 14—20; 20, 7—9.

Mis läbi saab maailm hukkuma?

Patu aeg on siis mõõdas. Rangesel teel patused on siis Jumala suure päewa tule läbi ärähawitatud. Esimese maailma häwitajid weeuputuse lained, kuna teine maailm tule roaks saab. Kuid siiski ei lõpe Jumala plaan selle planeediga mitte lõpuku häwinguga, mis jäädawalt kestab, waid see sisaldab tema lastele aulise tulewikuwaate, mis on: „Waata, ma teen kõik uueks!“

Jlm. 21, 5. Ja Joannes ütleb meile veel edasi: „Ja ma nägin uut taewast ja uut maad.“ Salm. 1. Jumal tõotab seda ka prohwet Jesaja läbi, keldes: „Sest waata, ma loon uue taewa ja uue maa, ja endiste peale ei pea enam mõeldamagi, ega need enam meelega tulema. Seepärast rõõmustage

ja olge väga rõõmsad igaweste sellepärast, mis mina loon.“ Jes. 65, 17, 18.

Kes aga saab sellel uuendatud, patuta maal elama? Jeesus ise wastab selle küsimuse peäle oma mäejutluses, keldes: „Õndsad on tasased, sest nemad peawad maa pärima“. Matt. 5, 5. C. K. Mozer.

Rahe mäe kuulutus

Pühakirja lugedes leiame säält mägede nimetusi, mis on ühenduses tähtsate sündmustega. Ararati mägi tuletab meelde weepuutust. Moria mäel pandi raske läbikatsumine usuisa Abraami peale. Tõotatud maa Krisfimi ja Ebali mäed räägiwad õnnistusest ja needmisest, mis tuleb sõnakuulelikkude või sõnakuulmata laste peale. Karmeli mäel nuhtles Jumal Paali kumardajaid. Siioni mäel seisus auline tempel. Oli mägi tuletab meelde Issanda maapelsit tööd. Uga need mäed jääwad kohe tähtsamate ja aulisemate mägede—Siinai ja Kolgata, warju.

Mis need mäed kuulutawad praegusaja maailmale?

Ras nad kõnelewad üksteise wastu või on nad nii täpses kooskõlas, et inimsoo rikunud kõrw ei kuule seda?

Siinai mäelt kuulutati maailmale seadus, mille järele ta pidi oma elu seadma. Kes oli seaduse andja? Mis ütleb Püha Kirj selle kohta? „Ja Siinai mäe peale tulid ja maha, ja rääkisid nendega taewast, ja andsid neile õiged kohtuseadused ja tõsised käsud, head seadmised ja käsud. Ja taewast andsid sa neile nende nälja pärast leiba, ja kaljust saatsid sa neile wett wälja nende janu pärast...“ Neemia 9, 13–15. Korintuse 1 raam. 10, 4–9 räägitakse meile, et see oli Kristus—Jumala ja patuse maailma Wahemes.

Mitte ainult Siinai mäelt ei kuulutanud Tema seadust waid aastasajad hiljem tuli Ta ise seda finnitama. Seda leiame Jeesuse mäejutluses. (Matteuse 5, 17). Ta rääkis et ennem võib taewas ja maa hukka minna, kui ükski seaduse täht. Pühalikult hoiatas ta neid, kes seda seadust muuta tahawad. Kristus tegi käsudpetuse suureks ja auliseks (Jesaja 42, 21).

Mida kõneleb meile Kolgata? Risti surmaga finnitab Kristus käsu muutmatust. Kes sellest üle astuwad, saawad karistatud. Jeesus tuli wangidele wallalist põlwe kuulu-

tama ja neile, kes finni seotud (wangis) täit lahtilaskmist“. Jesaja 61, 1.

Niigi seadustest üleastumine wiib inimese wangi, samuti ka Juma seaduse wastu eksimine wiib meid patu wangi. Ja sellest wangipõlwest tuli Kristus meid wabastama, mitte seadust kõrwaldades — samuti nagu riik ei tühistata seadust et wangi wabastada. Kristus tasus meie minewiku patud ja andis meile wäge üleastumisest hoiduda. Nii mõistetakse meid tema armust õigeks, äralunastamise läbi, mis Kristuse Jeesuse sees on, keda Jumal on enne seadnud lepitamise kaaneks usu läbi tema weres, oma õiguse ülesnäitamiseks, et Tema neid pattusid, mis enne olid sündinud, ei arwanud süüks, ja et „meie mitte enam pattu ei teeni“. Roma 3, 24–25, 6, 6.

Lauljal oli see tundmine, ta kirjutas: „Ja ma tahan hoida su käsudpetust alati, ikka ja igawesti. Ja tahan ikka käia laia maa peal, sest ma nõuan su käskimisi“. Laul 119, 44–45. Siinai ja Kolgata seisawad lähedas ühenduses kadunud inimsoo lunastuse töös. Siinail waatame meie täie wabaduse käsu sisse, millest oleme üle astunud, ja seeläbi patu sulaseks saanud. Kolgatal näeme Seda, kes meie patud risti puu peale kandis, ja keda tehti patuseks, et meie pidime Jumala õiguse pärima.

Siinai ja Kolgata! Siin „heldus ja tõde tulewad teine teisele wastu, õigus ja rahu annawad teineteisele suud“, (Laul 15, 10) sest kõik su käsud on õigus“, (Laul 119, 112). Ja Kolgata Kristus on Rahu Würst. Ühtlasest räägiwad nad iga inimesele, sest kõik on pattu teinud — „Oh et sa oleksid mu käsud tähele pannud! „Siis oleks su rahu olnud kui jõgi, ja su õigus kui mere laenud“. Jesaja 48, 18. Oh, et meie loobuks ennast pimestamast ja awaks endi silmad et näha Jumala wägewat lunastamise plaani. Kui meie selle järele ei käi, siis on kohtu otsus meie wastu: „Uga ilmaaegu teeniwad nemad mind, et nemad õpetawad

õpetusi, mis inimeste käskimised on. Matteuse 15. 9.

Üks asi on maailmas paha — see on patt, käsuist üleastumine.

Kui tahame olla ausameelsed siis peafime ühel arvamisel olema ühe Ameerika lehe kirjasaatjaga, kes Siinai mäest kirjutab: „Kõigest jõust olen püüdnud selgusele jõuda maailma sündmuste üle. Waadates mäsawa Wenemaa, rahutu Euroopa ja ahwardawa Aasia peale, peatuvad mu pilgud Seaduse Mäe peal. Siin peitub wastus kõigi küsimustele. Ilma seisuford on muutunud raskest sellepärast et rahwad on seda seadust ära lükanud. On ainult üks abinõu — Kõlgata.

Kui meie risti tee ära kaotame, siis oleme kõik kaotanud, sest „ühtegi muud nime ei ole taewa all inimestele antud, kelle läbi meie peame õndsaks saama“. Ap. teg. 4, 12.

Siinai ja Kõlgata on need kaks samast, millele toetub terve lunastuseteõehitus. Ei ole kunagi olnud ainult käsu ajärku ilma armukuulutusega, waid need on ühendatud Nadama patulangemisest saadid. Jeesus on Tall, kes maailma algusest ära tapetud“ (Ilm. 13, 8.) Ehk teda küll ohwerdati alles Kõlgatal, oli see Jumala plaanis arwestatud ja tõotatud Edenis kohe pärast patulangemist (1 Moosese 3, 15). Sellepärast jutlustada käsku ilma armukuulutusega, oleks inimest hukka mõista ilma et näidata temale pääseteed. Ja jutlustada armukuulutust ilma käsuta oleks rohu pakkumine kurja wastu, mida ei ole olemas, sest „kus ei ole käsku, seal ei ole ka üleastumist“ Roma 4, 15. Kõlgata saaks sellega tehtud mõttetuks ja Jeesuse surm naeruwäärseks. Armukuulutus on piiblikult arusaades Jumala wägi, millega Tema rahwast päästa käsuüleastumisest. (Roma 1, 16; Matteuse 1, 21; Joan. 3, 4).

Inimene on wäljamõetelnud palju abinõusi ja teesid mille läbi end päästa; tähelepannes seda, et praegu on nii palju usufeltsi ja õpetusi. Aga kui need usud ei ole toetatud kahe samba — Siinai ja Kõlgata — peale, siis häwinewad nad kindlasti. Siin on katsekiwi: „Hoidke käsuõpetuse ja tunnistuse poole; kui nemad ei räägi sedasinaft sõna mööda, siis ei pea neil koitu olema.“ Jesaia 8, 20.

Praegu on käimas maailmas liikumine, milles elustuwad ja arenewad täielikult Siinai ja Kõlgata kuulutused. Selle liikumise hülidsõnad on „Jumala käsk ja Jeesuse usk.“ Inimene on aga julgenud aega ja seadust muuta (Daniel 7, 25) kuid taewa seaduse raamatutes ei ole muudatust olemas, ega saa kunagi tulema sest „Tema käskimised on tõsised. Neid toetatakse ikka igawesti.“ Laul 111, 7—8.

„Mõnda ütleb Jehowa: Seiske teede peal, ja waadake, ja küsige igaweste jalgteede järele, mis see hea tee on, ja käige seal peal, siis leiaste teie hingamist oma hingele.“ „Sest surm on patu palk“ Rooma 6, 23. „Aga kui see kes hõel, pöörab kõigist oma pattudest, mis ta teinud ja peab kõiki muu seadumist, ja teeb, mis kohus ja õigus on: see peab tõesti elama, ei mitte surema.“ „Sest mul ep ole hea meel selle surmast kes sureb, ütleb Issand Jehowa; sellepärast andke endid pöörata, siis peate teie jääma elama.“ Efseli 18, 21—32.

Jumal on tõesti mures meie igawese heafaeläigu pärast. „Oh, et nende süda seefugune neil oleks, et nemad mind wõtaksid karta ja pidada kõiki mu käskusid kõige elu aja; et nende ja nende laste käsi hästi käiks igaweste.“ 5. Moosese 5, 26.
B. U.

Jumaliku õiguse lõpulist wõit

Inimolewuste elutee on patu tee kuna Jumal nii oma sõna kui ajaloo kaudu alati oma muutmata õiguse tunnistust annab. „Õigus ja kohus on sinu aujärje finnitus“. Laul 98, 15. „Sest Jumala riik ep ole mitte roog ega söömaaeg, waid õigus ja rahu ja rõõm püha Waimu sees.“ Room. 14, 17. Jumala lapsed käiwad, armastusest oma Looja ja Lunastaja wastu, õiguse teedel, kuna maailma lapsed hädaohulistel patuteedel käiwad.

Nende mõlemate rahwakogude lõpuaste on õiguse alusel hoopis wastupidine, samuti ka nende arw. Kristus räägib selle üle oma mäejutluses, weldes: „Minge sisse kitsast wärawast, sest see wäraw on lai ja tee on suur, mis hufatuse sisse wiib, ja palju on neid, kes sealt sisse lähewad. Sest see wäraw on kitsas ja see tee on waewaline, mis elu sisse wiib ja pisut on neid kes seda leiawad.“ Matt. 7, 13. 14. Kui meelitaw ja mõnus on patu tee! Selle pääl

käijad wõiwad kaasawõtta kõik, mida süda soowib; kitsal teel käijad wahetawad aga oma ihaldamised ja himud Kristuse õiguse fuue wastu ümber. Paulus ütleb igale Jumalaarmastajale: „Et teie eneste pealt peate äraheitma endise elu poolest wana inimese, keda rikutakse pettuse himude läbi; aga teie peate uueks saama oma meele waimus, ja eneste peale wõtma uue inimese, kes Jumala sarnaseks on loodud tõlise õiguse ja pühitsuse sees.“ Ew. 4, 22—24.

See õnnelikkusjale.

Õnn on inimesoo igatsuse eesmärk. Juba wanal, hallil ajal on mitmsugustel teedel seda kättepuütud, kuid ainult wähesed on seda kätte saanud. Edelist õnne wõib ainult õiguses leida. Patust kinnipidada ja õnne taganõuda on asjatu waew ja iseene petmine. Olla ilma patuta — see on õnn! Mine risti alla, halastaja Õnnistegija juure, Talle juure, kes maailma patud kannab ja ja wõib olla õnnelik. Sellest südame seisukorrast jutustab Tawet, öeldes: „Oma pattu andsin ma sulle teada ja oma ülekohut ei ole ma linni katnud.... siis andsid sina mu ülekohut mulle andeks.“ Wäga õnnis on see, kelle üleastumine on andeks antud ja kelle patt on kinni taetud“. Paul 32, 5. 1.

„Õigus tõstab rahwa kõrgeks,“ ütleb tark Salomon. Rahwad on kui lainetaw meri. Üks laine neelab endasse teise laine. Mida õigem üks rahwas oli, mida kaine-malt ta elas, seda suurem oli tema mõju ja seda kindlamalt kujunes tema walitsus-wõim. Wanad wägewad ilmariigid, nii kui: Egiptus, Assiiria, Babel, Persia, Kreekamaa ja Room langesid enda kõlblise rikutuse ja ebajumalateenistuse mõjul. Nad oleksid wõinud tunda Jumalat looduses, kui nad seda oleksid tahtnud. Paulus ütleb: „Sest tema nägemata asju nii hästi tema igawest wäge kui jumaliku olemist, näikse maailma loomisest, kui neid tähele pannakse tegudest, nõnda et nemad ei wõi endid wabandada.“ Room. 1, 20. Praeguse aja riigid ei käi mitte Kristuse põhimõtete järele, ehk nad küll kristliku rahwana end näidata tahawad. Igal juhtumisel on ka nende seas kristlik wälimus näha, aga Kristuse waimu ja elu otsime säält asjatult. Jumalast ärawõõrdumine, kõlblusewastane olek ja üks-teist wihkamise waim on awalikult teokül Jumala õigluse käsu wastu. Saatanlikud jõud on tegewuses, et tapmise waimu ülesõhutada ja maailma lõikuselüpsiks teha. Mida walel korda ei lähe teostada, seda

saadawad „wale imeteod“ korda. Waata Ilm. 16, 12—16. Inimlikud püüded ei wõi mitte rahwaste riiklisest elust Jumala riiki fujutada.

Masfide ümberpööramine on tundmata Jumalale; tema juure tullakse üksikult, kui oma Sunastaja ja Looja juure. „...kui keegi ei sünni ülewelt, ei wõi tema mitte Jumala riiki näha.“ Joan. 3, 5. Iga üks peab ise enda eest „nõudma Jumala riigi ja tema õiguse järele.“ Matt. 6, 33.

Wastatuhandete festel on käimas wõitlus tõe ja wale, õiguse ja ülekohutu wahel. Laialdane lahinguwäli, mis on taetud usufangelaste were ja furnukehadega, wõib jutustada jumaliku wõitjate hulga paljudest wõitudest. „Ja needsamad on teda ära wõitnud Talle were läbi ja oma tunnistuse sõna läbi, ja ei ole oma elu mitte armastanud surmani.“ Ilm. 12, 11. Eotuses oma õige asja lõpulise wõidu pääle on nad rõõmuga warisenud wiluse hauda, ehk on jälle kas piinapingil, tuleriidal, wõi ka wangiurkas oma elu enda Õnnistegija auks ohwerdanud. Nemad lootsid usu wõidu pääle, Jumala igawese õiguse wõidu pääle, pühade igawese päranduse pääle walguses. Jumala õiguse maksmapanel toob ustawatele nende „üüritse kannatuse“ eest „igawese ja üliwäga suure au.“ 2. Kor. 4, 17.

Kui kole on aga Jumala õige kättemaksimine teistele! Jumal ei pea ühest enam lugu kui teisest. „Mida inimene külwab, seda tema ka leiab. Kes liha peale külwab, see leiab lihast hufatust, aga kes Waimu peale külwab, see leiab waimust igawest elu.“ Gal. 6, 7. 8. „Sest meie peame kõik awalikult saama Kristuse kohtu-järje ees, et igaüks peab seda mõõda saama, kui tema ihus on teinud, olgu see hea ehk kuri.“ 2. Kor. 5, 10. Sellepärast lõpeb ülekohutuse tee surmaga. Nemad peawad kannatama, teist surma, kust enam ei ole üles-tõusmist. „Uga argade, ja uskmatade ja hirmsate ja tapjate ja hoorapidajate, ja nõidade ja wõõra jumala teenrite ja kõige walelikude osa peab tule ja wääwliga põlewas järwes olema, see on teine surm.“ Ilm. 21, 8. „Urge effige mitte! Jumal ei lasse ennast mitte pilgata!“ Gal. 6 5.

Jeesus saab peagi tulema ja oma igawese õiguse riigi ülesse seadma. Tema saab õiguse wõidule aitama ja kurja ära häwitama. „Uga meie ootame uut taewast ja uut maad tema tõutuse järele, kus õigus sees elab.“

E. A. Motzer.

Rodufoldel

Raswatus

Raswatus sisaldab 3 isefugust astet inimese elus. 1. lapsepõlwe —, 2. nooruse — ja 3. täiea astme.

Kõige tähtsam nendest on esimene, see on, lapsepõlwe aste. See on põhialus kõigile, mis pärastises elus kätte peab saama.

Raswatuskäigu käsituseks on tähelepanna 7 tähtsamat osa: 1. Mis on raswatus, 2. Kus algab see, 3. Raswatuse otstarb, 4. Mille läbi saab seda eesmärki kätte, 5. Millal algab kristlik raswatus, 6. Kuidas saavad wanemad õigeteks kaswatajateks. 7. Perekonna palwete tähtsus kaswatuses.

1. Mis on kaswatus?

Sõnas „kaswatus“ on juba teatud määral selle tähendus väljendud. Kaswatada, tähendab midagi juurde kaswatada ehk äräharjutada teatud otstarbeks. See otstarbe saab juba 1. Moos. 1, 27 ettetoodud. Inimene oli alguses Jumala sarnane, täielik, kuid patulangemise järeldufel langes inimene lordkorralt omaist seisukorrast ära ja sellepärast peab inimene kaswatuse läbi uuesti Jumala sarnaseks saama. Sellepärast ütleb ka Õnnistegija omas mäejutluses: „Teie peate täielikud olema, nagu teie Isagi taewas täelik on.“ Matt. 5, 48.

„Tõelik kaswatus... tähendab enam, kui ainult ettevalmistus maapäälse elu jaoks. Sel on terve inimese olemasolu ajaga tege mist. Kaswatuse eesmärk on kehajõu, mõistuse ja waimuliku elu koostöölaline arendamine.“ E. G. White.

„Raswatus on haritute, arenenute ja täieealiste sihilik mõju, harimatude ja alla ealiste pääle, et neile wõimaldada Lunastaja meeles ja waimus elada.“ Dr. S. Gräfe.

2. Kus algab kaswatus?

Kristlik kaswatus peab wanemate kodus algama. Seal algab esimene hoolekanne lapse tulewiku eest. Lapse esimene õpetaja on ema. Kõige suurema wastuwõtlikkuse ja arenemise ajal on lapse kaswatus tema kates. Emale on esimene wõimalus palutud lapse iseloomu pahaks wõi hääks kas-

watada. Tema peaks selle wõimaluse wäär tust mõistma ja paremini, kui keegi teine õpetaja, seda kõige kasulikumalt tarwitama. Piiblis leiame koduse kaswatuse õige aluse. Jumal käskis Israeli rahwa wanemaid oma lastele Jumala imedest jutustada. 5. Moos. 6. 20–30. 1. Moos. 18, 19 on Abraami truudus oma poja kaswatamises näidatud.

3. Kaswatuse otstarb.

Inimene peab nii täielikuks, kui Jumal taewas täelik on, kaswatatud saama, see on tõelise kristliku kaswatuse otstarb. Wanemate ja laste wahetord peab olema ära firi Jumala ja inimeste wahetorrast; armastuse siide peab mõlemaid kõitma. Tõelik armastus kaitseb, karistab ja kaswatab õigel teel, et last Jeesuse juurde juhtida. Nii kaswab laps wanematele kui Jumalale sõnakuulelikuks. Lühikene aruanne Kristuse lapsest, Luka 2, 51. 52. „Ta oli wanematele sõnakuulelik“, näitab tema täielikkust. Selle järeldus oli, et ta kaswas tarkuses, wandauses ja armus Jumala ja inimeste ees.“ Lapsepõlwe kaswatuse eesmärk on seega siis: last tahtlikule sõnakuulmisele wiia. Selleks wõib ainult wanemate kodu õige aluse panna.

Ülitähtis on, et wanemad igal ajal ka iseennast kaswataksid; nad peaksid oma ülalpidamisega õiget eeskujut andma.

4. Mille läbi jõutakse eesmärgile?

Et kaswatuses õige eesmärgile jõuda, peaksid wanemad apostel Pauluse maanitusõnu, Kol. 3, 18. 19 tähelepanema. Ainult siis, kui wanemad üksteisele truud on ja Jumalaga õiges wahetorrast on wõimalik õiget kaswatusi osaks saada lasta. Apostel Paulus maanitseb lapsi mitte wihastada karmuse läbi, mis armastuseta on. Ew. 6, 4. Luther ütleb: „Õun peab witsa kõrwal olema.“

Kaswataja, Chr. Salzmänn, kirjutab omas raamatus muuseas: „Wahend, kuidas ennast lastele põlastawaks teha, on: 1. Ülekohtu, 2. kaastundmatu hellituse, 3. osawõtmatuse, 4. süütuta mõnude lubamatuse, 5. pilkamise ja 6. põhjuseta karistuse läbi.“

Kaswataja Bedendorff kujutab õiget kaswatajat järgmiselt: „Tal peab tähelepainemisanne ja inimese tundmine olema. Järeldusrikas kaswataja peab lahke loomuga olema, milline usaldust äratab, seal juures rahulik, ettevaatlik ja kõige päält kindel, mis poolehoidu ja tähelepainekut wõidab.“

Iseäralikult tähtis on kaswataja meeleolu. 1. Kor. 13. ptk. peab õige kaswatuse mõõdupuu olema.

Armastus, tema astete järele, peaks ainuhoovandja, laste igawene õnnistus ja kõige kõrgem eesmärk olema. Kaswataja peab tõelik kristlane olema; ta peab püüdma tõsist jumalafartlikku elu elada.

Kaswataja Harnisch kirjutab omas käsi-raamatus kristliku kaswatuse üle järgmiselt: „Õna tõsisel mõttes ei ole ühtegi kaswatuft pääle kristliku kaswatuse. Kui kaswatus lapse püüdeid igawese elu pääle juhib, siis saawad ooted ja nõuded juba praeguses elus rahuldatud; tema enesearmastus saab allajurutud, ja tõelik, seesmine wabadus edendatud.“

Wanemad on Jumala kohal, selleks on neile nende perekonna-ringis autoriteet antud. Nad peawad Issanda nimel kurja karistama, aga hääd kinnitama ja edendamata.

5. Millal algab kristlik kaswatus?

Selle algus on juba enne sündimist.

„Nii hästi ema kui isa pääl asub lapse algastmelise kui hilisema kaswatuse wasutus. Nad peawad terwishoiu käskudega tuttawad olema, nii hästi ka igasuguste mõjudega, mis juba enne sündimist teatud mõju lapse pääle jätawad.“ E. G. White.

Selle elusse astumisega algab ka kõige tähtsam osa terwes kaswatuses. Lasteaia asutaja, Fr. Fröbel, ütleb selle kohta tabawalt: „Esimesed 6 aastat on kõige tähtsamad terwes elus, sest selle aja jooksul saab jäädaw alus pandud edaspidisele olemasolule ja ka püüetele. Esimese kuue aasta jooksul arenewad kõik waimuanded ja omadused, sellepärast on väga tähtis et wanemad iseäranis selle aja pääle tähelepanu juhiks.“

Selles eas saawad lapse sõnakuulmatus, isemeelsus ja kangekaelsus oma alguse, millised pärastises elus, nii hästi wanematele kui lastele enestele, raskuseks on.

Alguses paistawad need wead süütuks olema ja sünnitawad isegi lõbu; tihti saab koguni sõpradele ja tutawatele laste juures olekul nende kangekaelsusest räägitud ja

rõõmustatud. Nii saab see umbrohi wäikeses südames laiendatud ja hilisem häwitatus nõuab palju pisaraid ja waewaning ka siis ei lähe see alati korda. Selle asemel peaksid wanemad juba algusest pääle, sarnastele iseloomu joontele maheduse, armastuse ja alandusega wastu töötama.

Kuidas saawad wanemad õigeteks kaswatajateks?

Kindlasti ainult Jumala armu läbi. Issand ise näitab teed omas sõnas ja weel edasi ütleb ta: „Paluge, siis peab teile antama.“ Pühitsetud elu on selleks nõuetaw: igapäewane Jumala sõna uurimine ja ühine, alandlik palwe on wahendid selleks. Ainult Issand, kes lapsed on kinkinud, wõib ka wanemad õigeteks kaswatajateks teha. Wanemad, kes sarnasel wiisil elawad ja kõik nõu ja õnnistused enda kui ka perekonna jaoks Jumalalt ootawad, saawad ka südamliku perekonna palwe siseseadma.

Perekonna palwe tähtsus kaswatuses.

Iseäralise tõena kaswatuses on perekonna palwe. Kus see puudub, ei wõi üldse mingisugust juttu kristlikust kaswatusest olla.

Palwe koosneb kahest pea osast: 1. palwe sulutud usse taga ja 2. ühine palwe. Need mõlemad osad on täiesti üksteisest lahutamatud. Kui wanemad toowad sulutud uste taga omad lapsed ja eneste wead ja puudused Jumala ette, siis saab ka Jumal neile õiget tarkust andma ja nad saawad ühises palwes tõsist eeskuju jumalafartusest, alandusest ja armastusest awaldama.

Ühised palwed ei tohi kunagi wäsitawad olla. Ühisel kooswiibimisel esineb wanematele wõimalus jumalikkudest asjadest rääkida. Nii saawad perekonna palwed ühels iseäraliseks kaswatuswõimaluseks; wanemad kui lapsed tunnewad endid ligemini seotud olewat.

Kui sel teel lapse elule alus pannakse, siis ei saa edaspidine kaswatus mingisugust raskust tegema.

Nooruseas on kõige tähtsam noorte mastastikune mõju, sellepärast on väga tähtis õige seltskonna walimine.

Kui mõlemate esimeste astete jooksul on õige alus kaswatusele pandud, siis ei ole täies eas mingisugust raskust iseenda üle walitsemisega. Siis saab igale patule ja kiusatusele wastu seista ja perekonnas kui seltskonnas tõsine eeskuju olla.

Chr. Pipgras'i järele A. Nuka.

Terwis, kasiuus

Liha toiduainena

Need, kes liha sööwad, saawad sellest rammust, mis taimete ja terawilja sees on, alles liha süües osa; sest loom toidab ennast taimedest.

See elu, mis terawiljas ja taimedes oli, läheb selle toidu sööjasse üle ja meie omandame seda taimede jõudu looma liha söömise läbi.

Kui palju parem on ometi seda elujõudu otse taimetest wõtta, tarwitades söögiaineid, mis Jumal meie toiduseks määranud on.

Liha ei ole iialgi kõige parem toiduaine olnud aga lihatoitude tarwitamise wastu peab iseäranis elawat wastuwaidlust tõstma nüüd, kus haigus loomade sees väga suureneb. Need, kes lihatoitusid sööwad, teawad waewalt, mis nemad sööwad. Kui nemad neid loomi elusalt näeksid, ja selle liha sisulikku wäärtust tunneksid, mis nemad sööwad, siis pööraksid nemad sellest põlgtusega ära. Inimesed sööwad sagedasti liha, mis tiisikuse- ja wähhahaigusest läbiimbenud on. Tiisikus, wähhahaigus ja teised hirmjad haigused lewinewad sel teel jõudfasti.

Sealiha kubiseb pifielufatest. Sea kohta ütleb Jumal: „See peab teile roojane olema; nende lihast ei pea teie mitte sööma, ja nende raipe külge ei pea teie mitte puutama.“ 5 Moos. 14, 8.

Selle käsu andis Jumal sellepärast, et sea liha toiduks kõlbmata oli. Sead on tänawapuhastajad. Jalgi, ei ühelgi elutinjimisel, ei peaks inimene nende liha sööma. See on wõimatu, et niisuguste olemuste liha terve wõib olla, kelle loomulik element mustus on ja kes ennast kõige põlastusewäärilise toiduga toidab.

Tihti tuuakse loomad turule, kus neid rahwale toiduks äramüüakse, kui nad nii haiged on, et nende omanikud neid edasi pidada kardawad. Mõnesugused loomade nuumamisewiisid sünnitawad haiguseid.

Walguse ja puhta õhu puuduses, loomalauda halba õhku fisehingates, wõib olla ehk weel rikkiläänud toitu süües, saab looma terve teha peagi halwa olustega

täidetud. Tihti saadetakse tapaloomi pikad teekonnad suure waewa all edasi, kuni nad turule jõuawad. Rohelise karjamaa päält äraetud, aetakse neid tundide kaupa mööda tolmuseid maanteedid ehk jälle raudtee wagonites, mis täis mustust on, raumipuudusel kokkusurutud, pikad ajad ilma söögi ja joogita, nõrkenud hirmu ja raskuste all, aetakse loomad surma ja seda selleks et inimliku olemusele nende lihast pidusööki walmistada. Mitmes kohas saawad kalad, selle mustuse läbi, mis nad sööwad, nõnda ärarikutud, et nad haigeks jääwad. See juhtub iseäranis niisugustel kohtadel kus mustuse wesi jõtte lastakse, nii kui suurte linnade juures sünnib. Neid kalu, kes ennast mustuse torude kaudu jõtte jookswast sisust toidawad, wõib ka kaugemal piütud saada, kus wesi puhas ja selge on. Kui aga niisuguseid kalu toiduks tarwitatakse, toowad nemad nii mitmelegi haigust ja surma, kes neid toiduks tarwitawad ja seda hädaohu ei tea. Wõib olla, ei ole liha söömise kahjulikkus nii kõrge tuntaw, kuid see ei ole weel sugugi tõendusüks, et see mitte kahjulik ei ole. Ainult wähesed lasewad omale selgeks teha, et liha mis nemad söönud on, nende were kihwitaja ja haiguste sünnitaja on olnud. Paljud surewad haigustesse, mis kõik lihast söömise arwesse tuleb panna, aga nende surma põhjust ei tunne nemad ise ega ka teised.

Liha söömise halb mõju kõlblise elu pääle ei ole sugugi wähem, kui meie ihuliku terwise pääle. Lihatoit on meie terwisele kahjulik ja kõik, mille all meie teha kannatab, awaldab meie waimu ja hinge pääle teatawat mõju. Mõtleme ainult selle tooruse pääle loomade wastu, mis liha söömine kaasa toob ja sellega nii hästi loomatapja kui ka päältwaataja iseloomu pääle mõjub. Kuidas häwitab see inimese õrna tunnet, mis meile Looja loodud olemuste wastu olema peaks.

Mõistus, mis loomad eneses awaldawad, on väga imelik ja pea inimese mõistuse sarnane. Loomad näewad, kuulewad, armastawad, kardawad, tunnewad kahju ja n. e. Loomad tarwitawad palju hoolika-

malt oma organe, kui mitmed inimlikud olewused. Nemad awaldawad osawõtmist ja õrnust kannatajate vastu.

Paljud loomad awaldawad suuremal määral nende inimeste vastu armastust ja poolehoidmist, kes nende eest hoolt kannawad, kui seda mitmed inimesed teewad. Loomade poolehoid inimeste vastu on tihti nii suur, et lahkumine suurt valu sünnitab. Misugune inimliku südame ja tunnetega inimene, kes oma koduloomade eest hoolt kannud on, võib oma loomale filmi waadata, mis täis usaldust ja armastust inimese vastu on, ja siis teda rahulikult lihuniku noa alla anda? Kuidas võib ta selle looma liha kui maiusrooga süüa?

Mõte, kui oleneks meie mäsklite jõud liha toidust ära, on hoopis ekslik.

Terawilja seltsid, ühes puuwiljaga, pählitega ja juurewiljaga sisaldawad kõigerohkem toiduollust, mis werafignemiseks tarwis läheb.

Neid olluseid ei sa meie mitte nii terwelt ja täielikult lihatoidust kui taimetoidust.

Kui lihatoidud meie terwisele ja jõule tingimata tarwilikud oleksid, siis sisaldaks see söökide eeskiri ka lihatoitu, mis inimesele alguses antud sai. Kes lihasöömise järele jätab, see tunneb esite eneses nõrkust ja jõu puudust.

Paljud peawad seda tõendusena et lihatoit tingimata tarwiline on; see tuleb aga sellest, et lihatoit ärritawalt mõjub, nii hästi meie wera kui ka pudufoonte pääle. Mõnel on niisama raste lihatoitust maha jätta, kui joodikul wiinast lahkuda. Aga just niisugustel on toidumuutmine kasulik. Kui lihatoidud maha jätakse, siis peawad selle asemele astuma mitmesugused toidud terawiljast, pählitest, juurewiljast ja puuwiljast, mis toidetawad ja maitsewad on. See on iseäranis nõrkadele ja nendele tarwilik, kes alatise tööga liiga tegewuses on. Mõnes waeles maakohas on liha kõige odavam toiduaine. Niisugustel elutingimisel on toidu muutmine suurte raskustega ühendud; aga seda võib siiski läbiwiia. Kuid meie peafime alati inimeste seisukorda ja elu-aegset ärakarjumise mõju arwesse wõtma ja etteaatlikud olema, et meie isegi õiget selle asja pääle waadet, ühelegi pääle ei sunnits.

Kedagi ei peaks sunnitama seda muudatust järsku ettewõtta.

Terwed, odawad toiduained peaks lihatoidu asemel maad leidma. Selles asjas

oleneb aga palju teetja osawusest ära. Soolkuse ja osawuse abil wõiwad toidud walmistud saada, mis toidetawad ja isuäratawad on, ja täielikult lihatoitude aset täidawad. Igal juhtumisel hari oma südametunnistust, olgu sull selleks hää püüdmine, walmista hääd terwet toitu, selle läbi teed sa seda muudatust fergemaks ja isu liha järele saab peagi täiesti kaduma. Kas ei ole selleks aeg, kus meie kõik lihatoitude söömise peafime maha jätma? Kuidas wõiwad isikud, kelle püüd on, puhataks ja pühaks saada, et inglite selfilised olla, niisugust toitu edasi tarwitada, millel niisugune kahjulik mõju ihu ja waimu pääle on? Kuidas wõiwad nemad Jumala loodud olewustelt elu wõtta ja sellega liha kui maiusainet tarwitada? Püüame parem terwe toidu juure tagasi pöörata, mis inimesele alguses antud sai, ennast selles harjutada, ja sellega ka oma lapsi ärakarjuma õpetada, et nemad tummade loodud olewuste vastu, keda Jumal loonud ja meie walitsuse alla pannud, halastust ülesnäidata wõiksid.

C. G. White.

Rahu ja uni.

„Tehtud töö järele on hää puhata“ ütleb wanasõna. Rahu on inimesele, tema wastupidawuseks samuti nii tarwilik, kui toidus, õht ja walgus. Ilma puhkamiseta lõpels pea tema loow wõim ja sellega ühes ka elu. Sellepärast on kõige targem looja ka päewa ja õõ loonud; päewa töötamiseks ja õõ puhkamiseks.

Puhkamise pikkus peab käesolewa töö järel sisse seatama; mida rohkem töö, olgu see waimne või lehalik, seda kauem peab puhkamine kestma. Ainult siis, kui töötamine ja puhkamine tasakaalus on, võib inimene alalpäüsida ja terweks jääda.

Kõige suurem rahu aste on uni, sest magades puhkab kogu närwikawa. Aga kofutaw uni on mitmest tingimusest äraolenew. Reha tugendawaks uneks on magamine walgustatud ja õhurikkas toas. Selles alal saab tänapäewaste kultuurinimeste juures palju patustatud. õhurikkamad ruumid, mis suuremalt osalt kasutamata seisawad, saawad wastuwõtte ruumideks tarwitud, kuna magamistoad, millistes enam kui pool eluiga mööda saadetud saab, on wäikesed, walguseta ja õhu juurdepääsust eemaldud. Kuid just magamise ajal mängib wärste õht suurt osa, sest just selles seisukorras tar-

witab teha kahelordselt nii palju hapnikku kui päewal töö ajal.

Mispärast? Päewal, töö ajal, hingab inimene nii ütelda hädatarwiduseks; kui aga närwid puhkusele lähewad, asub kops täielisele tegewusele. Süsinik saab wäikestest kanaalidest wälja aetud ja wiimased hapnikuga täidetud. See wahetus annab kehale uue jõu. Sellepärast öeldakse alati: „awatud afna juures magada.“ See lause saab aga kahjuks wäga tihti walesti tarwitatud. Awatud afna juures magamise all ei pea kohe mõtlema, et peaksid kõik afnad wõimalikult pärani olema. Selle all mõistetakse et peab wärste õhu juurdewoolu eest, magamis toas, hoolitsema. Suwel võib kas wõi terwe sein puududa, kuna talwel sellest küllalt on, kui sõrmelaiune awaus oleks. Alati peab see aken lahti olema, milline magamise asemest eemal on, ehk see mis tuule pool ei ole.

Wäga suur mõju on ka woodil öö rahu kohta. See peab wõimalikult lahe olema, et teha parajasti wäljasirutada saaks. Ei ole ka üks kõik, mis sugused woodiriided on. Suletoidid ja suletoidid takistawad teha hingamist higiautude kaudu, sünnitawad selle läbi kuumust ja higi ja nii nõrgendawad teha. Rõige kohasem woodialus on öled ehk hobusejõhwid; senna pääle linased linad ja üks ehk talwel kaks õhku läbilaskwat tekki, kui päälmine kate. Ka sulgpadi on kahjulik, kui wõimalik on, siis oleks soowitaw hobusejõhwe sulgede sekk panna. Aluskott peab tasakaalus asuma; padi peab ainult nii kõrgel olema, et pea kehaga ühes joones asub, mitte alla poole.

Kuidas peab lamama woodis?

Rõige parem wäljasirutatult, parema külje peal magada, rohkem selja pääle toetada. Wäljasirutatud asend wõimaldab korrapäralist wereringjooksu; paremal küljel magamine hoiab südame wabas asendis.

On weel üks teine tegur, milline mõnusat ja wärskendawat und annab, nagu seda juba wanafõna tähendab: „Rahulik südametunnistus on kõige parem rahupadi.“ Kes oma kohustuse Jumala ja kaasinimeste wastu täidab; kes päewa läbi töötanud on, see saab ka lihtsa aluse pääl rahuliste magada ja järgnewal hommikul wärskendatult ülestõusta. R. järele U. Ruka.

Mis tähendab terwe olla?

See terwise mõistet kitsendatakse jagedasti ainult inimese kehalise seisukorra kohta.

On meil seedimine hea ja wäljaheited korralikud, uni rahulik ja kui meie kusahilgi walu ei tunne, siis ütleme: me oleme terwed.

Uga kehalik on ainult osa meist kui isikust; terwe olek puutub aga nii meie ihulikku kui ka waimset olewust. Waimuhaigeid ei peeta mitte terweteks, kuigi nende seedimine, were ringwool ja teised kehalised toimingud korras on. See terwise juures inimene on waba muredest ja ärritustest; temal on lootus, julgus ja rõõm. Ta võib walitseda wiha, kadefuse, uhkuse ja kõitsuguste himude üle; ta elab õiguses ja awalikus meeles. Kuidas inimene mõtleb, nõnda tema ka tegutseb; sellega siis määrab inimese waimne olukord ka tema olewuse sihi. See terwis sisaldab endas siis ka waimse elu. Kindla iseloomule on tarwilikud tugew kehalik terwis ja terwe waimline olukord.

See terwis tähendab, selle sõna täies mõttes, kogu inimese head seisukorda. Niisuguse terwise andis suur Arst kord inimesele, tehes teda täiesti terweks. „Gute Gesundheit“.

Astmed õnneteel.

Kui sa hommikul üles tõused, siis tee otsuseks seda päewa kaasinimestele rõõmu päewaks walmistada. Ära mõtle, et see raske on ehk sinult liig palju jõupingutust nõuab. Seda võib teha iga üks, kellel silmad lahti ja „süda õigel kohal“ asub.

Rase rõhutule ja kurwale sõbralik ja kaastundlik pilk osaks saada; eluraskustes wõitlejale paar julgustawat sõna, wäsinule sõbralik awitus; haigele mõned lilled meeleilenduseks, mis päikest tuppä toowad. Anna sinu uksele tulejale waelele, kel nälg ja külm, mõni riidehilp wõi taldrel sooja suppi j. n. e. Need on kõik tühjad ja wäikesed asjad, aga nad saawad, kui sa seega armastust, hädust ja kaastundmust jagasid, sinule rõõmsaid tunde elus walmistama, ja kui sa wanaks saad, siis saadawad need päewad sind warjuna igawesse elusse.

See on wäga lihtne arwestus. Kujuta omale ette et sa iga päew aastas üht inimest õnnestad. Asta lõpul oleks neid 365 inimest. Oletame, et sa elad 40 aastat selle sõbraliku nõuande järele, siis oled sa selle aja jooksul 14.600 inimest õnnelikuks teinud. Kui igaüks nõnda teeks, siis oleks kogu maailm peagi õnnelik, kuid peame siiski meeles, et „õndsam on anda, kui wõtta.“

Bäewasündmused ajamärfidena

Mida üks rikas rikkuse kohta ütleb. Ameerika miljardär, Andrew Carnegie, kirjutas oma raamatus: „Kaupmehe walitusiha“ järgmist: Meie ajal armastatakse wae- fust pahaks pidada, ja kahetsetakse noort- meest, kes pole sündinud hõbelusikaga suus. Mina aga kirjutan südamlikult alla presi- dent Garfieldi ütelsele, et suurim ja kallim pärandus, mis noorele mehele kodunt kaasa antakse, on waeusus. Mina ei tee end mitte wõlgasiks rumaluses, kui ütlen, et just töö- liste klassist on ellu tõusnud suuremad ja paremad mehed. Mitte miljonäride ja aadli- sugu pole annud maailmale tema õpetajaid, märtreid, leidureid ja isegi suuri ärimehi. Waewalt mõni üksik kannab järeltulewa põlwe seas unustamata nime, kes ei oleks kaswatatud ja õpetatud jõude elustawas töö koolis. Miski muu pole nii erkusid sur- maw, nõnda kahjulikult mõjuw kogu ini- mese peale, kui pärandatud rikkus. Igast noorestmehest, kes ei ole mitte sunnitud ise omale leiba teenima, on mul südamlikult kahju. Meie ei pea mitte selle noore mehe üle halatsema, kes hommikust õhtuni töötab, waid rikka mehe poega, kellel midagi teha pole. Igalt poolt kuuleme hüüdu: „Kõrwal- dage töö maailmast!“ Õnneks on see wõi- mata; meie seas saab ikka waeleid olema. Mis oleks siis küll maailm kui see ainult rikastest ära oleneks? Kõik, mis hää ja suur- tugune, kaoks ja inimlik seltskond langeks tagasi barbaarsusse“.

Nii kui teada, algas Carnegie wae- sepoisikesena ühes puuwilla wabrikus oma õppeaega ühe dollarilise nädalapalgaga ja nüüd on ta oma päewase jissetuleku nelja- tuhanda dollari pääle (umbes poolteist mil- joni Eesti mrf.) wiinud.

Wiimane ketserikohus. Inkwiisitsioon-kohtud kuuluwad tumedamate kurbmängude sekka aegloos, mida rooma-katoliku kirik aas- tasadade kestel harjutauud. Kõlab küll pea uskumatult, kuid on ometi ajaloolik tõeasi, et inkwiisitsioon Hispaanias alles 1834. aastal lõpulikult ära kaotati ja et wiimne ketse- rikohus 1826. aastal aset leidis. Nende kohtute alustamisest alates 1482. aastast, on üle kolme ja poole aastasaja kestel luge-

mata inimesi maalt wäljaaetud, wangista- tud, piinatud, ärapõletatud ja igal wiisil, mida aga weel saadanlik tarkus wõis wälja- mõelda, surmatud. Alles Napoleoni walit- suse ajal sai ketserikohtute alus tublisti lõikuma pandud, kuid Hispaania kuningriigi uuesti ülesseadmiseiga puhkes ka jälle lahti wõitlus inkwiisitsiooni kaitseks. Wõpaks anti wälja sellekohane seadus, millega ketserikohtud awalikult kõrwaldati.

Aga rahwas protesteeris ikkagi selle wastu ja kui kuningas Ferdinand VII. jälle täielikult Hispaanias walitses, said ketseri- kohtud jällegi eludiguse.

Alles 1820. a. tõusnud rewolutsioon sündis kuningat ketserikohtuid lõpulikult kõr- waldatuks seletama ja kõiki wangistatuid wabaks lastma.

Wiimane inkwiisitsiooni kohtu otsus oli Doledos 10. jaan. 1820. aastal. Carlisid aga, kes uue walitsuse wastased olid, pida- sid ikka weel kinni inkwiisitsioonist ja nemad teostasid weel mitmes linnas salajasi ketse- rite-kohtuid. 1826. aastal sai üks õpetaja, kes end deismi pooldejaks tunnistas, nii- suguse kohtu poolt kinni wõetud, süüdimõis- tetud ja ülespoodud. See oli wiimane ket- serikohtu otsusel surmatu Hispaanias. Alles 1834. aastal, pärast kuningas Ferdinandi surma, kõrwaldas walitus inkwiisitsiooni lõpulikult ja häwitas ka weel salajastelt te- gutsewad ketserikohtud, mis piibli uskumise mahardhumiseks olid korraldatud.

Balju lepinguid. aga rahu ei ole. 1925. aasta jooksul tehti rahwasteliidu kaudu mitte wähem 428 mitmesugust lepingut. Nende hulka pole aga weel neid lepinguid arwatud, mis enda alguse Locarno-konwe- rentsiist on saanud. Nendega koos tõuseks lepingute arw 1043 peale. Kuid hoolimata neist lepingutest ei näi rahu ikkagi kindla- mini maad wõtawat, waid hoopis mida rohkem aeg edasi läheb, seda rahutumaks see muu- tub. „Aga hõelatel ei ole rahu, ütleb Ju- mal.“ Ainult Jeesus Kristus saab oma tu- lekul õige rahu tooma

„Tõe Sõnumi“ aastakäigu hind on 180 m.
Üks nr. maksab 15 „

Wäljaandja: 1895 a. asutat. 7 p. Adw. Eesti Siit. Tellimised kui ka rahasaadetused saata Martha Daniel Merepuiestee nr. 14-a Tallinnas.

Wastutaw toimetaja: M. Bärengrub, Posti täw. nr. 48, kort. 5, Narwas, kuhu kaastööd tulewad saata. D.-U. „Narwa Kirjastusühisuse“ trükk, Narwas. 1927.